

✦ תורת הסוד · יום הכיפורים

יום הכיפורים על פי שער הכוונות

למה חמישה עינויים, מהו סולם חמש התפילות, ומהו ה"חותם" שנחתם בתפילת נעילה — שבגללו דווקא אז נגמר הדין. סיכום מסודר מדרושי יום הכיפורים לרבינו האר"י ז"ל.

כל ימות השנה אנו ניזונים מן השולחן; ביום הכיפורים מסלקים את השולחן. הדרוש שלפנינו מבאר מדוע: מפני שביום זה עולה המלכות אל אימא עילאה עצמה, ושם היא ניזונת לא ממה שנאכל אלא **מן ההבל היוצא מן הפה** — וכנגד חמש בחינות המזון שנתבטלו נצטוונו בחמישה עינויים, ותוקנו חמש תפילות. המקורות: שער הכוונות, דרושי יום הכיפורים (הקדמה ודרושים א-ה), עם השלמות מדרושי ראש השנה ומדרושי חג הסוכות. כל חשבון נבדק מול נוסח הספר, והיכן שחשבון עולה רק עם הכולל צוין "ע"ה". מסדרת דרושי המועדים באתר: ראש השנה · ברכת אבות ורי"ו · חג הסוכות · חנוכה · פורים · פסח · שבועות · שבת.

א — המפה: מראש השנה ועד שמיני עצרת

אי אפשר להבין את יום הכיפורים בפני עצמו. הוא חוליה אחת בשרשרת אחת ארוכה, שמתחילה בראש השנה ונגמרת רק בשמיני עצרת. וכך מסכם הרב את כולה בבת אחת:

"נודע דבעי ליחדא קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו. והנה יש חיבוק של 'שמאלו תחת לראשי' ונקרא דחילו — יען כי הוא שמאל — וזה נעשה מראש השנה עד יום הכיפורים, שעל ידי כך יחזרו אנפין באנפין. ואחר כך בסוכות אז הוי רחימו, סוד חיבוק של הימין 'וימינו תחבקני'... אבל יום הכיפורים הוא הארת הבינה בחיבוק השמאל שהוא גבורה, ואחר כך בחי' חג עצרת הוא הזיווג עצמו."

שער הכוונות, דרושי חג הסוכות דרוש א-ב

הזמן	מה נעשה	הכתוב שנדרש
ראש השנה עד ערב יום הכיפורים	ניסור – הדינים שבאחורי ז"א ניתנים בנוקבא, ספירה בכל יום; בערב יום הכיפורים נגמרת מלאכת הניסור בהוד, ביסוד ובמלכות שבה.	—
ראש השנה עד יום הכיפורים	חיבוק שמאל – שהדינים אינם מתמתקים אלא בשורשם, ושורש הדין שלה הוא השמאל דז"א.	שמאלו תחת לראשי
יום הכיפורים	רחל עולה עד אימא עילאה, מתקשטת שם, ונוטלת את ה' הגבורות מאימא עצמה שלא על ידי ז"א; ובנעילה נחתם החותם ביסוד שבה.	ויבן ה' אלהים את הצלע
מוצאי יום הכיפורים עד סוכות	חיבוק ימין – כניסת החסדים הפנימיים, חסד אחד בכל יום.	וימינו תחבקני
שבועת ימי הסוכות	כניסת החסדים המקיפים – על ידי הסוכה, הלולב וההקפות.	—
הושענא רבה	נשיקין; ה' גבורות על ידי ה' בדי ערבה; והחותם השני, החיצון, במלכות שבה.	—
שמיני עצרת	הזיווג עצמו – בתפילת מוסף דווקא.	עצר ה'

ולמה נמשך הדבר כל כך הרבה זמן? הרב תולה זאת בחטא הראשון שנעשה ביום שבו נברא העולם: "לפי שעל ידי חטאו של אדם הראשון ביום שנברא שהוא יום ראש השנה, הטיל הנחש זוהמא בחוה, והוצרכה נוקבא דז"א להתעכב כל הימים האלו עד שתשתלם ביום ח' עצרת, ולא יכלה להתקן בפעם אחת אלא מדריגה אחר מדריגה" (דרושי חג הסוכות דרוש ג). נמצא שכל עשרים ושניים הימים האלה הם מהלך אחד של תיקון הדרגתי.

הערה מעשית שעולה מכאן: מראש השנה ועד ליל שמיני עצרת כל הזיווגים העליונים הם עם לאה, ולא עם רחל – ולכן בכל התפילות שבינתיים מכוונים בהחזרת לאה פנים בפנים.

ב — ערב יום הכיפורים: הכפרות ואכילת התשיעי

◆ ב.1 הכפרות

הרב היה נזהר מאוד במנהג הכפרות המובא בספרי הגאונים: תרנגול לבן לכל זכר מבני הבית ותרנגולת לבנה לכל נקבה; ולאשה מעוברת שלושה — זכר, נקבה, ואחד בשבילה עצמה. זמן השחיטה — **באשמורת ליל ערב יום הכיפורים, קודם עלות השחר, לאחר הסליחות.**

וטעם הדבר: "לכפות את הדינים. כי הנה התרנגול נקרא **גבר**, כי הוא בחינת ה' גבורות אשר ביסוד דנוקבא הנקרא גבר, והוא נשחט גם כן ביום התשיעי שגם הוא כנגד היסוד — ועל ידי השחיטה נכנעים ונמתקים גבורות היסוד". וכנגדו ביום הכיפורים עצמו — השעיר המשתלח, שהוא הגבורות שבמלכות שבה, דינים קשים יותר. "ולפי שהוא יום הכיפורים יש בנו כוח למתק אפילו הגבורות הקשות שבמלכות; אבל בערב יום הכיפורים אין בנו כוח אלא בגבורות היסוד שאינם כל כך קשים — ואפילו הכי אינם נמתקים אלא באשמורת הבוקר, שהוא עת רצון והרחמים גוברים אז".

◆ ב.2 ציצית בליל יום הכיפורים — ולמה בלי ברכה

הטלית היא לעולם אור מקיף לז"א. בליל יום הכיפורים, ששליטת רחל גוברת בו ועלתה בראש התבונה, אימא עילאה מקיפה אותה בציצית גדול — ולכן מנהג נכון להתעטף. ובשאר הלילות, שאינה עולה, אין מצוות ציצית נוהגת בלילה. ומפני "שהעניין הזה נעשה מאליו בליל יום הכיפורים ולא הוצרך אל תפילה — לכן אין צורך לברך עליו".

◆ ב.3 "כל האוכל ושותה בתשיעי"

שני טעמים נותן הרב למאמר חז"ל שהאוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי:

- **טעם ראשון — סדר קודם לעלייה.** בערב יום הכיפורים נגמרים להיבנות היסוד והמלכות שברחל, ואלו אינם נתקנים אלא "בסוד החיצוניות" — על ידי אכילה ושתייה ממש, עם הברכות שעליהן. "כי לא תוכל לעלות ולאכול אכילה ושתייה הפנימיות עד שתשתלם בבחינת החיצוניות". נמצא שהאכילה בתשיעי היא היא שמאפשרת את התענית בעשירי.

- **טעם שני — שני ימים ביום אחד.** ביום זה נכנסות בה שתי בחינות החסדים התחתונים — היסוד שהוא התשיעי, והמלכות שהיא העשירי — ושתייהן נכנסות בתשיעי. "וזהו מה שאמרו כאילו התענה תשיעי ועשירי, כי בחינת שני הימים נתקנו ביום זה".

ג — למה המישה עינויים

בכל ימות השנה, על ידי האכילה והשתייה שלנו והברכות שעליהן, אנו ממשיכים לזון חמש בחינות — אכילה, שתייה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל ותשמיש המיטה — מחיצוניותה של אימא עילאה. אלא שביום הכיפורים כבר ננסרה רחל לגמרי, וכעת היא צריכה לקבל את מיתוק הדינים מאימא עילאה עצמה, שלא על ידי ז"א — ולפיכך היא עולה למעלה מז"א, אל אימא ממש. וכיוון שעלתה לשם:

"איננה מתפרנסת מן אימא אכילה ושתייה גופנית מחיצוניותה כבתחילה, אבל היא ניזונת מן המקום שאימא עילאה מקבלת... וכל אותם הה' דברים הראשונים נתבטלו עתה, לפי שהם באים לה ממקום גבוה, ולכן אינם מושגים אלינו במששות רק בסוד הבל היוצא מן הפה — ומאותו הבל ניזונת עתה רחל ביום הכיפורים. ולכן נצטוונו בה' מיני עינויים אלו."

שער הכוונות, דרושי יום הכיפורים דרוש א

ומכאן כמה דברים בבת אחת:

- **חמש תפילות.** "כנגדם תיקנו ה' תפילות ביום הכיפורים, כנגד ה' דברים — כי התפילות הן בסוד הבלים היוצאים מן הפה".
- **ברוך שם בקול רם.** "כיוון שעתה ניזונת מן הקולות הפנימיים — לכן נאמר בקול רם".
- **צום וקול.** "התענית נקרא צו"ם, וצו"ם בגימטריא קו"ל" (שניהם קל"ו) — "כי הוא ממשיך ה' קולות הפנימיים העליונים על ידי ה' צומות אלו". וחמש פעמים קו"ל עולות פר"ת (ת"ר-פ', תר"פ) — נהר פרת שהוא הבינה, הכולל את כל ארבעת הנהרות.

- **“כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה’”.** בשאר ימות השנה יש לחם בשיתוף מוצא פי ה’; ביום הכיפורים אין לחם כלל, רק מוצא פי ה’. ורמז נוסף במילה עצמה: “מוצ”א” אותיות “צומ”א”, שהוא תרגומו של תענית.
- **טעם נוסף.** רחל נוטלת ביום זה את חמש הגבורות שלה ממותקות מיד אימא עילאה עצמה — וכנגד החמש תוקנו החמישה.

ולמה גם האנשים מתענים? שאלה מתבקשת, שהרי רק הנוקבא עולה ביום זה, וז”א נשאר במקומו ואינו ניזון מן הקולות. ותשובת הרב: “לפי שלעולם אין לנו שום שפע ומזון מן ז”א אלא באמצעות נוקבא — וכיוון שעלתה עתה למעלה, אין לנו אכילה ושתייה; ולכן גם הזכרים חייבים בתענית יום הכיפורים”.

ד — שתי אכילות ושתי שתיות

לפני שמפרטים את חמשת העינויים, מבאר הרב את המערכת כולה: מהיכן בא המזון העליון, ובאילו שני מסלולים. כלל ראשון — “כל מזון אבא ואימא נקרא בשם **אכילה**, וכל מזון זו”ן נקרא בשם **שתייה**, כי מאימא ולמטה הוא סוד המים” (וכלשון הזהור בויקרא: “אכלו לעילא — דא אינון אבא ואימא דלא מתפרשין לעלמין; שתו ושכרו דודים — לתתא, זו”ן, ודא אינון דודים לזמנים ולפרקים”).

הבחינה	מהיכן נמשכת	למי	הדרך
אכילה ראשונה	מעתיק יומין המתלבש תוך גולגלתא דא”א, עד הפה דא”א — ויוצאת מפיו ולחוץ, שמרוב הארתה אינה יכולה להיות מצומצמת בפנים.	שלוש ראשונות דאו”א	אור מקיף — בסוד שאיפה בלבד, לא אכילה
אכילה שנייה	ממוחין דא”א עצמו אל פיו, ומשם בפנימיות דרך הגרון אל מוחי או”א ועד פיהם וגרונם.	ששה קצוות דאו”א	פנימית — וזהו מקור חמשת הקולות שמהם ניזונת רחל ביום הכיפורים
שתייה ראשונה	ממוח דא”א, יורדת דרך גרון אימא בפנים ואינה יוצאת מפיה.	שלוש ראשונות דזו”ן	מים מתוקים — רחמים

הבחינה	מהיכן נמשכת	למי	הדרך
שתייה שנייה	ממוחין דאימא עצמה, יוצאת מפיה לחוץ ויורדת לו"ק דזו"ן.	ששה קצוות דזו"ן	מים מלוחים – "דדינין מתערין מינה"

ולמה השתייה השנייה דווקא יוצאת החוצה? כאן מונח יסוד יפה: אילו היו המים המלוחים נכנסים דרך הגרון ועוברים בכל הגוף למטה – היו מתרבים בהם הדינים ונעשים מרים. לפיכך הם יוצאים דרך הפה, ובעוברם על השפתיים – שבהן אותיות בומ"ף – הם נמתקים ונעשים מתוקים.

החשבון	המספר	הביאור
מלי"ח	ע"ח (78)	שלוש הויות פשוטות – כנגד ע"ב ס"ג מ"ה. הוי"ה דע"ב היא חכמה ומים מתוקים, והיא המסירה את המרירות מס"ג ומ"ה; ולכן מלוחים ולא מרים. (הוי"ה דב"ן לבדה – מים מרים.)
בומי"ף	קכ"ח (128)	ארבעת המילויים לבדם של ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן – הויות בלא עירוב שמות אהי"ה, ולכן מתוקים. ובהם נמתקים המים העוברים על השפתיים.
רוי"ק	ש"ו (306)	שתי האותיות ש"ו של "שופר". ועם י"ד – כמנין ש"ך ניצוצין (320), על דרך "ש"ו עם היד האוחזת בשופר".

ה – חמשת העינויים, אחד אחד

הערה מקדימה שהרב עצמו מקדים: לכאורה הם שישה ולא חמישה, שהרי אכילה ושתייה הן שתיים. אלא ש"שתייה בכלל אכילה", ולכן אינם אלא חמישה. ומדוע דווקא השתייה טפלה לאכילה ולא להפך – מפני ששתיהן מאותן יודי"ן, אלא שבאכילה הן נקראות מ"ן, כסדרן ובחלוקה ברורה (מ' – ארבע היודי"ן שבהוי"ה דע"ב, נו"ן – חמש היודי"ן שבאהי"ה), ובשתייה הן "מים", שלא כסדרן.

העינוי	היכן שורשו	החשבונות שנבדקו
אכילה	תשע היודי"ן שבהוי"ה דע"ב (החסד דאבא) ובאהי"ה דיודין (שבראש אימא) — והיא הנקראת "שארה" שבמאמר הסבא דמשפטים. ויורדת עד החסד שבאימא.	שאר"ה = ת"ק-ו' (506) = אבגית"ץ , שהוא שם החסד שבשם מ"ב — לרמוז שהמזון בחסד דאימא. ט' יודי"ן = מ"ן (90) = מי"ם. אהי"ה דיודין = קס"א, והוא בגימטריא ע"ץ (160) ע"ה — "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו".
שתייה	לא מן היודי"ן בלבד אלא מכללות כל ההויות והאהי"ה — ולכן היא נמוכה במדרגתה מן האכילה.	ד' הויות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן = רל"ב (232); ג' שמות אהי"ה = תנ"ה (455); יחד תרפ"ז (687). ועם כ"ח — שהן אותיות החיר , שבו נטעמת השתייה שאינה נטחנת בשיניים — שתי"ה (715).
סיכה	כלולה מאכילה ומשתייה — "מניין לסיכה שהיא כשתייה ביום הכיפורים, שנאמר וכשמן בעצמותיו".	מצפ"ץ (תמורת הוי"ה) = ש' (300); ועם אותיות מ"ן (90) — שמ"ן (390).
רחיצה	שני שמות אהי"ה — דיודין ודההין.	קס"א + קנ"א = שי"ב (312), ורחיצ"ה = שי"ג (313) — ולכן כותב הרב "עם הכולל". וכן רחיצ"ה = שד"י (314) עם הכולל. ואהי"ה דההין = קנ"א = מקו"ה (151) בדיוק, ואהי"ה דיודין הם המים הנקווים בתוכה.
נעילת הסנדל	אהי"ה דההין ואהי"ה דאלפין.	נע"ל = ק"ן (150), ואהי"ה דההין = קנ"א — אחד יותר. סנד"ל = קמ"ד (144) בדיוק, והוא אחוריים מלאים דהוי"ה דב"ן דההין; ואהי"ה דאלפין = קמ"ג — אחד פחות. ומהר"ו חותם כאן: " לא שמעתי תשלום הדרוש הזה ".
תשמיש המיטה	"עונתה" שבמאמר הסבא — טיפת הזיווג נמשכת מכולם, לא מן היודי"ן בלבד.	ע' של "עונתה" = ז' יודי"ן (70) — הוי"ה דע"ב עם אהי"ה דיודין; נת"ה = תנ"ה (455) = שלושת שמות אהי"ה שבנה"י דאימא. וענת"ה (525) = הוי"ה + צבאות — "ה' צבאות", שהזיווג נמשך מנה"י. ושתי פעמים ענת"ה = תשמי"ש (1050) — שני זיווגים: או"א, וז"א ונוקביה.

ולמה אסור בתשמיש ביום הכיפורים? "כי ביום הכיפורים אין תשמיש שלם למעלה רק חציו, והוא זיווג או"א לבד — בעבור כי רחל עלתה למעלה עם אימא; אז גם התחתונים אסורים בתשמיש המיטה".

בתוך ביאור האכילה מבאר הרב את הפה העליון הטוחן את המזון: שלושים שיניים יש בפה דאימא — ולא שלושים ושתיים — "לפי שאלו המזונות נמשכו באימא מן החסד דאבא ולא מלמעלה ממנו", ושתי השיניים החסרות נשלמות מכללות הציור עצמו. והחניכיים שבהם תקועים שורשי השיניים — "ממעונות אריות": שם אלקים בריבוע (א', אל, אלה, אלהי, אלהים) = ר' (200); ועם ט"ז השיניים העליונות — רי"ו (216) = ארי"ה. וכן למטה: ר' עם ט"ז השיניים התחתונות — ארי"ה שני. "ממעונות אריות — דא אינון שיניים".

ו — חמש התפילות: סולם העלייה

עיקרו של היום הוא עלייה מדורגת, תפילה אחר תפילה. "אף על פי שה' מיני גבורות מנצפ"ך שלוקחת מאימא עילאה אינו רק אחר תפילת הנעילה בסוד החתימה — עם כל זה מתחילת יום הכיפורים מתחלת הנוקבא לעלות עלייה אחר עלייה, ותכלית כוונתה לקחת הה' גבורות מאימא". וזהו הסדר:

התפילה	רחל עולה עד	ז"א ולא
בכניסת ליל יום הכיפורים	ראש התבונה (נוקבא תחתונה דאבא)	למטה במקומם
ערבית	המלכות של בינה עילאה	למטה במקומם
שחרית	חג"ת דבינה — במקום החזה שלה	למטה במקומם
חזרת שחרית	הדעת דבינה	למטה במקומם
מוסף	חכמה ובינה דאימא	למטה במקומם
חזרת מוסף	הכתר דבינה — כאן נגמרת עלייתה	למטה במקומם
מנחה	—	ז"א ולא עולים עד ראש התבונה
חזרת מנחה	—	עד החזה דבינה עליונה
נעילה	—	עד ראש הבינה — ועתה שלושתם שווים

התפילה	רחל עולה עד	ז"א ולאה
חזרת נעילה	ז"א, רחל ולאה עולים יחד עם אימא עילאה — בדיקנא דאריך אנפין	

שתי נקודות בסדר הזה. הראשונה — ז"א אינו עולה כלל עד תפילת המנחה, "והטעם הוא כי כל תפילות יום הכיפורים הן לצורך בניין רחל... ולכן היא העולה בתחילה עד כתר דאימא, והוא נשאר למטה". השנייה — בכל התפילות הללו ז"א מזדווג עם לאה, נוקבא עילאה שלו, ולא עם רחל. וכן ההבדל בדרך העלייה: רחל דילגה ועלתה תחילה עד הדעת דבינה, ואילו ז"א לעולם עולה כשיעור מידתו ושיעור קומתו".

ז — "ה' הוא האלהים" שבע פעמים

לאחר נעילה אומרים שבע פעמים "ה' הוא האלהים". והרי לכאורה הסדר הפוך — "אלקים" הוא נוקבא ו"הוי"ה" דכורא, והקטן נתלה בגדול, והיה ראוי לומר "אלהים הוא ה'". אלא שכאן מונח כל חידושו של היום:

ביום הכיפורים **עלתה רחל עד כתר דאימא, וז"א לא עלה כלל** — עד שהוא טפל אליה. ועתה, אחר המנחה והנעילה שבהן עלה ז"א עד מקומה והשווה אליה, אומרים "ה'" — שהוא ז"א — "הוא האלהים", כלומר: עלה עד מקום עליית נוקבא הנקרא אלהים.

וכוונה שנייה נכללת עמה — עתיקא קדישא הנקרא "ה'", שנעשה "אלהים" על ידי עליית ז"א ושתי נוקבין ואימא עילאה לשם. וכיוון שעליית ז"א בעתיקא אינה אלא אחר החזרה — לכן נאמר אחר חזרת העמידה של נעילה ולא אחר תפילת הלחש.

ולמה שבע פעמים? "כנגד הז' קצוות דאצילות אשר עלה ז"א למעלה מהם, ועלה עד הבינה שהיא למעלה מז' תחתונות דאצילות". ואף על פי שכופלים בכל פעם "ה' הוא האלהים, ה' הוא האלהים" — הכפל הראשון כנגד ז"א ונוקבא, והשני כנגד עתיקא, "ולפעם אחת תיחשב".

ח — נעילה: סוד החותם

זהו לב הדרוש, והוא גם התשובה לשאלה הפשוטה ביותר: למה דווקא בנעילה נגמר הדין?

◆ ח.1 שלושה זמנים ושלושה חותמות

כלל גדול פותח את הדרוש: "בכל זמן שהגבורות מתעוררין הוא זמן דין, ואז נידון העולם". ולפי זה שלושה זמנים יש:

הזמן	מה נעשה	מי נידון
ראש השנה	חותם לאה — התחלת ניסור הדינים מאחורי ז"א. ולאה נקראת "דינא קשיא".	צדיקים גמורים דווקא נחתמים — "ולא הבינוניים, לפי שהוא דינא קשיא"
נעילת יום הכיפורים	חותם רחל — ביסוד שבה, עם הכלי של ה' הגבורות. "זמן דין, ולא קשה".	הבינוניים נחתמים לחיים — וזהו עיקר גזירת האדם
ליל הושענא רבה	חותם שני, חיצון, במלכות שבה — "חותם בתוך חותם שני, חותם שני — "אבל התכלית הוא ענין מסירת הפתקים לבד"	חותם שני, חיצון, במלכות שבה — "חותם בתוך חותם שני, חותם שני — "אבל התכלית הוא ענין מסירת הפתקים לבד"

ולמה בראש השנה קרוי "כתיבה" ובנעילה "חתימה", והרי גם בראש השנה נעשה חותם? שני טעמים: (א) היסוד של לאה עומד בשליש העליון דת"ת דז"א, "בין ב' הזרועות והידיים שלו — אשר בהם עניין הכתיבה"; אבל היסוד של רחל למטה, בשלושת הפרקים התחתונים דנה"י, "ושם נקרא חותם". (ב) הנוקבא האמיתית והעיקרית היא רחל, ולכן החותם העיקרי — שהוא היסוד שבנוקבא — אינו אלא בה.

◆ ח.2 מהו החותם

החותם הוא כלי שמירה שנחתם ביסוד של רחל, כדי שלא יתאחזו החיצונים בגבורות הנתונות בו. ומקורו: ההארה של שלושת שמות אהי"ה שבנצח הוד-יסוד דאימא — "ונודע שאין החיצונים נאחזים בבינה ולעילא, ולכן הארה זו נעשית חותם השומר את החיצונים מלכנס שם".

אהי"ה דיודין = קס"א · אהי"ה דאלפין = קמ"ג · אהי"ה דההין = קנ"א — סך הכול תנ"ה (455), והוא בגימטריא חות"ם (454) עם הכולל.

וששה טעמים נותן הרב לשם "חותם" – כל אחד פותח צוהר אחר:

הטעם	הביאור
תח"ם	אותיות "חותם" – שהוא תחום הקץ וסיום המלכות; עד שם יכולים החיצונים להתאחז, ומן התחום ולפנים אינם יכולים.
חמ"ת	שהחותם נעשה בה מנצח־הוד־יסוד של אימא עילאה , שהיא אימא דז"א בעלה – ונמצא שהיא חמותה.
חותם ממש	כדרך כל אדם השומר דבר על ידי חותם הנחתם בו, שלא יגעו בו זרים.
חומ"ת	אותיות "חותם" – כחומת העיר העשויה לשמירה. "ועל חומותייך ירושלם הפקדתי שומרים".
כטבעת בשעווה	שאין החותם הנרשם בשעווה דבר ממש, אלא דמות ותמונת הטבעת. כך היסוד והמלכות שבה – שאין להם על מה שיסמכו בקו האמצעי דז"א – אינם אלא הארה וחותם. וכן "חותם בתוך חותם": חותם היסוד נקרא ציון , וחותם המלכות – ירושלם .
הגימטרייה	שלושת שמות אהי"ה שבנה"י דאימא – בגימטריא חותם (ע"ה), כנ"ל.

◆ ח.3 למה דווקא בנעילה

"נעילה" – לשון נעילת הדלתות הסוגרות את פתח היסוד שלא ייכנסו בו זרים; "ואלו הן הדלתות של שערי ההיכל הנזכר בגמרא, כי היכל הוא רחל הנקראת אדנ"י שהוא בגימטריא **היכ"ל** (65), והשערים שלה הם ביסוד שלה". ולמה לא קודם? "כי הה' גבורות שנותנת לה אימא עילאה אינה נותנת אותם לה אלא על ידי ה' עינויים וה' תפילות – ונמצא כי בסיום ה' תפילות, בתפילה החמישית שאז הוא סוף היום וסוף זמן הה' עינויים, אז נשלמו להינתן בה". ומיד נקבצת הארת כל חמש הגבורות אל היסוד שבה, ואז נחתם החותם.

ושלושה טעמים מדוע חתימה זו היא זמן הדין:

- **הגבורות עצמן**. "עתה נגמרה להיכנס בה כל תשלום הה' גבורות, והגבורות הם הדינים שדנים את העולם בעת תגבורת שלהם".
- **קטרוג החיצונים**. "כיוון שהחיצונים רואים מניעת אחיזתם בה, הם מתעוררים להתגבר על ידי היותם מקטרגים על התחתונים ממעשיהם הרעים, כדי שעל ידי כן יוכלו להתאחז – ולכן אז הוא שעת גמר הדין".

- **החותם עצמו דין.** שהוא מנצח־הוד־יסוד דאימא, "ובפרט שאין החותם הזה נעשה אלא מן הכלים והלבושים החיצונים שלהם, שהם יותר בחינת דין".

ולמה אין העולם נידון בכל יום? שהרי בכל יום נתקן בניין רחל בתפילה, ובהכרח ניתן בה החותם. משיב הרב: "אז נעשה החותם שבה על ידי ז"א, ולכן אין כוח בחותם ההוא לדון את כל העולם, ואין כוח בו לדחות אחיזת החיצונים. אבל עתה ביום הכיפורים שנעשה החותם הזה על ידי אימא עצמה — לכן יש בחותם הזה יכולת וכוח לדחות את החיצונים, ואז היא דנה את העולם".

◆ **ח.4 "זכרנו לחיים" ביום הכיפורים**

שאלה: "זכרנו לחיים" נאמר לצורך הניסור, וכבר נגמרה הניסור בערב יום הכיפורים — ולמה אומרים אותו גם היום? תשובת הרב: "עניין זה הוא בבחינת הנשמות שבה שצריך להמתיק. כי עד עתה היו נמתקין על ידי 'זכרנו לחיים' כשהיו ניתנות מז"א אליה; אך עתה ביום הכיפורים אומרים 'זכרנו לחיים' להמתיקם פעם שנייה, אחר שכבר נתקנו לתיתן בה".

ט — שם "כפור"

ולבסוף, השם עצמו. "ונראה לעניות דעתי ששמעתי ממורי ז"ל כי לכן נקרא **כפור** — שהם אותיות כ"ו פ"ר: כי הז"א הוא שם הוי"ה שהוא בגימטריא כ"ו, ונוקבא לוקחת ה' גבורות מנצפ"ך העולים בגימטריא פ"ר. ונמצא כי ההארה שמקבלים זו"ן ביום כפור הוא כ"ו פ"ר".

החשבון	המספר	הביאור
כ"ו + פ"ר	26 + 280 = 306	= כפור בדיוק. כ"ו — הוי"ה, ז"א; פ"ר — מנצפ"ך, חמש הגבורות.
כ"ו במילואו	כ"ף ו"ו = 112	= יב"ק — יחוד ברכה קדושה.
"כיפורים" בלשון רבים	—	"רחל נוקבא דז"א העולה ביום זה עד אימא עילאה עצמה, ומתחברות שתיהן" — ולכן לשון רבים.

י — מקורות

- שער הכוונות, דרושי יום הכיפורים — **הקדמה** (מנהג הכפרות, ציצית בליל יום הכיפורים, כל נדרי והוצאת ספר תורה), **דרוש א** (חמשת העינויים ו"כל האוכל ושותה בתשיעי"), **דרוש ב** (שתי אכילות ושתי שתיות), **דרוש ג** (פירוט חמשת העינויים, שארה כסותה ועונתה, שיני הפה דאימא), **דרוש ד** (סדר חמש התפילות, ז"פ ה' הוא האלהים, שם "כפור"), **דרוש ה** (החתימה בנעילה, שלושת החותמות וששת טעמי "חותם").
- שער הכוונות, דרושי ראש השנה — דרוש הניסור שבעשרת ימי תשובה (הוזכר בדרושים אלו כבסיס).
- שער הכוונות, דרושי חג הסוכות — דרוש א-ב (המפה הכללית: דחילו ורחימו), דרוש ג (סדר הימים וטעם אריכות הזמן).
- הנוסח שנבדק: מהדורת ויקיטקסט של שער הכוונות (he.wikisource.org).

הערה על הלימוד

בכמה מקומות מסייג מהרח"ו את דבריו, והבאנו זאת במקומו: בנעילת הסנדל — "לא שמעתי תשלום הדרוש הזה"; בעניין ז"פ ה' הוא האלהים — "ונראה לעניות דעתי שיתיישבו ב' הדרכים", ואף מעיר שהיה ראוי לאומרו אחר תפילת הלחש; ובמנהג שמצא במחזורו של הרב מנהג אשכנז — "ולא ידעתי אם זה כתבו מורי ז"ל בתחילת ימיו אשר עדיין לא נכנס בפרדס החכמה". חשבונות שעולים רק עם הכולל סומנו "ע"ה", וחשבונות שאינם עולים כפשוטם צוינו במפורש, כדי שלא ייאמר דבר שאינו מדויק. הדרוש הוא סיכום לימודי בלבד, ואין ללמוד ממנו הלכה או מעשה; המנהגים למעשה — כמנהג אבותיו של כל אחד ובהוראת רבו.

◆ קישורים לנוסח שנבדק

- דרושי יום הכיפורים — הקדמה
- דרושי יום הכיפורים — דרוש א
- דרושי יום הכיפורים — דרוש ב

- דרושי יום הכיפורים – דרוש ג

- דרושי יום הכיפורים – דרוש ד

- דרושי יום הכיפורים – דרוש ה

המימד הנוסף • הרב יוסף ביטון שליט"א

050-590-1349 • ravbiton.com • לפניה מכובדת ולשותפות בהפצת תורת הקבלה